

Sosial læring gjennom arbeid med fag

I opplæringen i fag er det viktig å jobbe med både elevenes faglige og sosiale læring, og utvikle et inkluderende læringsmiljø.

TEMA | SIST ENDRET: 19.06.2023

Skolen skal støtte og bidra til elevenes sosiale læring og utvikling gjennom arbeid med fagene og i skolehverdagen for øvrig. Overordnet del 2.1

Hvordan kan opplæring i fag bidra til sosial læring og utvikling?

Sosial læring skjer gjennom å erfare og øve seg i fellesskap med andre. Mye av den sosiale læringen på skolen foregår gjennom samhandling om faglig innhold og i læringsaktiviteter. Når dere planlegger opplæring i fag, må dere være bevisste på hvordan opplæringen skal bidra til sosial læring og til at elevene utvikler faglige og sosiale fellesskap. Dette kan dere gjøre ved å ta didaktiske valg med utgangspunkt i følgende kategorier:

Mål for opplæringen

Alle fag skal bidra til å realisere opplæringens verdigrunnlag. Fagenes sentrale verdier, kjerneelementer, tverrfaglige tema og grunnleggende ferdigheter gir føringer og handlingsrom for en opplæring der elevenes faglige og sosiale læring skjer parallelt.

Hvordan dere formidler mål for opplæringen er avgjørende for hva elevene forstår

at de skal lære. Det bør være tydelig for elevene hva de skal lære både faglig og sosialt, og hvorfor dette er relevant. Hva betyr det for eksempel å samarbeide eller å ta medansvar for et godt læringsmiljø?

Opplæringen skal bidra til at elevene reflekterer over sin egen læring, og forstår egne læringsprosesser. Å lære å lære skjer best i gode faglige og sosiale fellesskap.

Lærerrollen – hvordan legge til rette?

Hvordan dere velger å lede klassens læringsfellesskap har betydning for elevenes sosiale læring. Klasseledelse bør bygge på tydelig rammer, gode lærer-elev-relasjoner og solid faglig kunnskap. Klasseledelse krever refleksjon og bevisste valg om hvordan ulike fag, opplæringssituasjoner, elevgrupper og lærerroller kan bidra til å fremme elevenes sosiale og faglige læring og utvikling.

En lærer som er opptatt av å bygge gode relasjoner gjennom opplæring i fag, bidrar positivt til elevenes faglige og sosiale læring. Som lærere må dere også jobbe for å etablere normer og verdier om å respektere og inkludere alle medelever. Alle ansatte er viktige rollemodeller for sosial samhandling i skolen. Elever merker seg hvordan dere forholder dere til ulike elever, og bruker dette som en referanse for hvordan de selv kan oppføre seg mot hverandre.

Innhold – hva skal elevene lære?

Innhold som tar opp relevante problemstillinger fra elevenes egne liv kan engasjere elevene og fremme både faglig og sosial læring og utvikling. Faglig innhold berører ikke bare elevens tanker, men også deres følelser og holdninger til seg selv, hverandre og omverden. Valg av innhold kan således bidra til å bekrefte eller utfordre elevenes identitet og selvbylde, og deres relasjoner i klassen.

Åpne og rike oppgaver kan invitere elevene til felles dialog og gi alle mulighet til å delta og mestre ut fra sitt nivå. Slike oppgaver kan bidra til at elevene opplever å bli verdsatt for sine bidrag, og styrke opplevelsen av tilhørighet.

Arbeidsmåter – hvordan skal elevene lære?

Valg av arbeidsmåter, læringsarenaer og organisering påvirker elevenes mulighet

for sosial læring i arbeid med fag. Varierte arbeidsmåter, læringsarenaer- og ressurser som gir elevene mulighet til å øve og bli bevisst på egne sosiale ferdigheter, kan styrke elevenes faglige og sosiale læring.

Elevmedvirkning i valg av arbeidsmåter og organisering kan øke elevenes motivasjon og lærelyst. Elevmedvirkning og samarbeid kan også bidra til at elevene må sette seg inn i hva de selv og andre tenker, føler og erfarer. De kan blant annet øve seg på å hevde egne meninger, regulere følelser og å ta ansvar for seg selv og andre. For at samarbeid skal føre til positiv sosial læring, må elevene få lære om hva som kjennetegner et godt samarbeid, og få øve på å samarbeide. Når det oppstår konflikter eller utfordringer, må de få støtte og veiledning i å finne gode løsninger for seg selv og fellesskapet.

Læreres organisering av klassen bør bygge på en bevisst og langsiktig tenkning om hvordan undervisning i fag skal fremme faglig og sosial læring, og et inkluderende læringsfellesskap. Elevene må få mulighet til å bli kjent på tvers av etablerte vennegjenger, slik at de over tid kan utvikle et rikt faglig og sosialt fellesskap. I organiseringen må dere ta hensyn til elever med særskilt sårbarhet.

Vurdering – hvordan vurdere elevenes læring?

Elevene har rett til en jevnlig dialog med kontaktlæreren om sin sosiale læring og utvikling. Kompetansemålene i læreplanen er grunnlaget for vurdering av kompetansen til eleven i det enkelte fag. Teksten "Om faget" gir hjelp til å forstå kompetansemålene.

Hva slags tilbakemeldinger dere gir elevene, er med på å påvirke læringsmiljøet. I et godt læringsmiljø er det rom for å prøve og feile. Underveisvurderingen skal ta utgangspunkt i elevenes læringsbehov og fremme videre læring, motivasjon og tro på egen mestring. Valg av underveisvurdering i fag bør ses i sammenheng med formålet med opplæringen. Underveisvurdering gjennom f.eks. prosess-, og hverandrevurdering kan bidra positivt til elevenes sosiale læring, hvis dere vektlegger både sosial og faglig utvikling i dialog med elevene.

[Les mer om vurdering](#)

Sosial læring og utvikling

Sosial læring og utvikling foregår i stor grad i et fellesskap, og i samhandling med andre. Gjennom dette

samspeilet utvikler elevene sosiale ferdigheter som empati, samarbeid, selvhevdelse, selvregulering og ansvarlighet. Disse ferdighetene er viktige i elevenes faglige og sosiale utvikling.

Empati

Empati handler om evnen til å sette seg inn i andres perspektiver, tanker og følelser. Dette er en evne som er viktig både for elevenes sosiale og faglige læring. I læring i fag vil for eksempel forskjellig innhold og arbeidsmåter kunne gi elevene anledning til å møte og reflektere over andres perspektiver og ulike forståelsesmodeller.

Å kunne sette seg inn i hva andre tenker, føler og erfarer, er grunnlaget for empati og vennskap mellom elevene. Overordnet del 2.1

Empati er i tillegg sentralt for å kunne etablere vennskap og nære relasjoner til andre, og kan også fungere som en motvekt mot for eksempel mobbing og andre krenkelser. Empati er situasjonsbestemt, og kan utvikles og endres. Elevene trenger å møte empatiske voksne, for selv å utvikle empati. Etabler en god tilbakemeldingskultur hvor dere anerkjenner empatiske initiativ og handlinger mellom elever.

Samarbeid

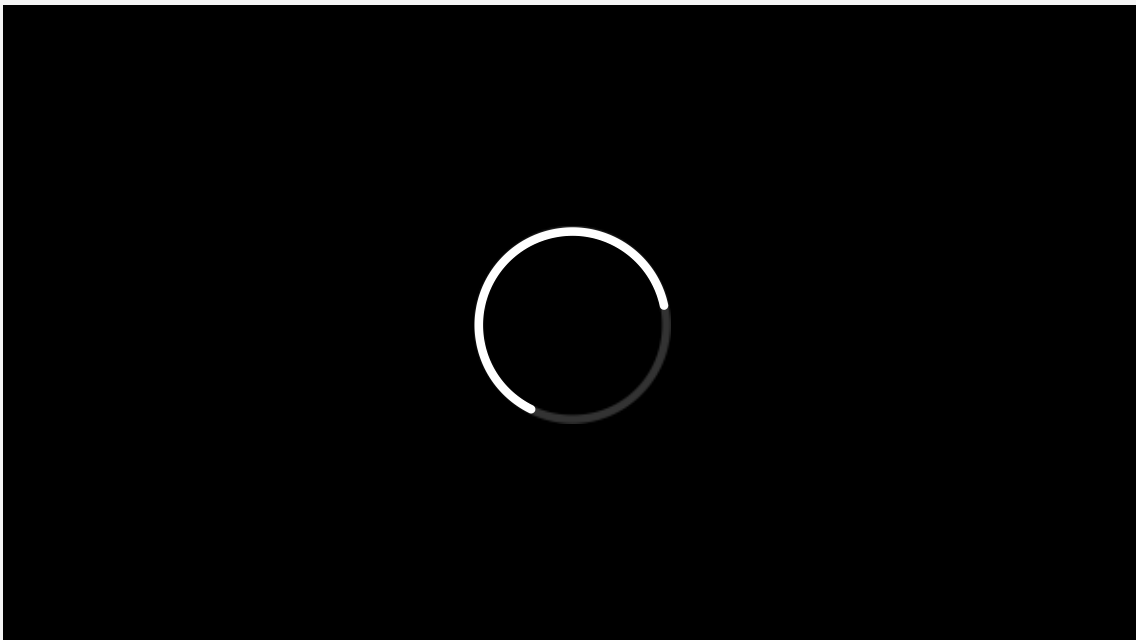
Å samarbeide innebærer å jobbe sammen med andre for å oppnå en felles forståelse eller et felles mål. Samarbeid er eksplisitt uttrykt i kompetansemål i flere læreplaner for fag.

Å dele, hjelpe andre og være gjensidig avhengig av hverandre er sentralt i samarbeid. Når lærer leder refleksjon over samarbeid, gjennom prosess- og egenrevisning, kan det bidra til dybdelæring og økt bevissthet om egne ferdigheter og verdien av å løse utfordringer sammen med andre.

Alle skal lære å samarbeide, fungere sammen med andre og utvikle evne til medbestemmelse og medansvar. Overordnet del 2.1

Elevene bør aktivt øve på å samarbeide i realistiske sammenhenger. Legg til rette for arbeidsmåter på varierte læringsarenaer som fremmer positivt samarbeid og respekt for hverandres styrker og utfordringer. Elevene kan bl.a. trene på å vente på tur, hjelpe andre, dele og finne balansen mellom å bestemme og la andre bestemme. For at samarbeid skal gi positive erfaringer og læring for elevene, må dere aktivt støtter dem. Elevene må få veiledning til å forstå hva som kjennetegner et godt samarbeid, og hjelp til hvordan de kan håndtere utfordringer som oppstår.

Film om samarbeidslæring

Selvhevdelse

Evne til selvhevdelse omfatter bl.a. å kunne be andre om hjelp, utrykke egne meninger og å reagere adekvat på andres handlinger. Dere kan la elevene øve på selvhevdelse gjennom varierte arbeidsmåter, hvor de kan ta egne initiativ. De kan også trene på å ta ordet og hevde sine meninger i opplæringen i fag. Dette er eksplisitt uttrykt i kompetansemål i flere læreplaner for fag.

Dere må også legge til rette for at elevene blir bevisste på og får øvd på å stå opp for seg selv og andre. Det bør reflekteres rundt og eksemplifiseres hvordan elevene kan si ifra hvis de opplever å bli krenket eller at andre blir krenket. Det er et viktig ansvar for voksne i skolen å legge til rette for at elevene opplever det som trygt å si ifra. Et kontinuerlig arbeid med å etablere trygge læringsmiljø er en forutsetning for at elevene skal utvikle mot og trygghet til å ytre egne meninger både faglig og sosialt.

I møte med elevene skal lærerne fremme kommunikasjon og samarbeid som gir elevene mot og trygghet til å ytre egne meninger og til å si ifra på andres vegne. Overordnet del 2.1

Selvkontroll

Selvkontroll handler bl.a. om å tilpasse seg fellesskapet og ta hensyn til andre. La elevene bli kjent med og forstå egne og andres følelser. Da er det lettere å forstå og regulere hvilket uttrykk egne følelser bør ha, og å forstå andres handlinger og reaksjoner.

Gjennom utøvelse av klassens verdier og regler, må dere legge til rette for at elevene får tilbakemeldinger og kan reflektere over egen utøvelse av selvkontroll i opplæring i fag og andre situasjoner i skolehverdagen. Dere kan bidra til at elevene blir mer bevisste på egne handlinger ved å sette ord på følelser, reflektere rundt situasjoner som oppstår eller gi konstruktiv tilbakemelding på observerte reaksjoner.

Film om hvordan støtte barn og unge som strever med å regulere følelser

Ansvarlighet

Ansvarlighet dreier seg bl.a. om evnen til å kommunisere og utføre oppgaver. Det handler også om å vise respekt for eget og andres arbeid og eiendeler, og oppføre seg ansvarlig og prososialt overfor andre. Ansvarlighet er eksplisitt uttrykt i kompetansemål i flere læreplaner for fag.

Å få tillit gjennom medbestemmelse og ta konsekvensene av valg en gjør, bidrar til utvikling av ansvarlighet. Elevene må få trene på å gradvis ta mer ansvar ved å få tilpassede faglige og sosiale oppgaver, og reflektere over sin egen læring sammen med andre. I dialog med eleven kan dere kommunisere tydelige forventninger til sosial læring og utvikling. Disse forventningene må dere følge opp med støtte, veiledning og tydelig kommuniserte konsekvenser.

Sosial læring og inkluderende læringsmiljø

Å jobbe systematisk med sosial læring og utvikling, er en viktig del av skolens arbeid med inkludering og et trygt og godt skolemiljø.

Skolen skal utvikle inkluderende fellesskap som fremmer helse, trivsel og læring for alle.
Overordnet del 3.1

Å oppleve fellesskap og føle seg inkludert er et grunnleggende behov, og viktig for barn og unges utvikling, læring og trivsel. God klasseledelse og tilpasset opplæring er avgjørende for at elevene skal oppleve trygghet og inkludering, og få støtte i sin faglige og sosiale utvikling. Bevisstgjøring av hvordan negativt språk og kroppsholdninger kan hemme utviklingen av gode relasjoner og gode læringsmiljø, bør være sentralt i støtten til elevenes sosiale læring og utvikling. Å skape en felles forståelse for hva som er viktig i et godt læringsmiljø, er også sentralt i hjem-skole samarbeidet.

Filmer:

Sosial læring og inkluderende læringsmiljø

Faglig og sosial læring

Refleksjonsspørsmål

- Hvordan organiserer vi opplæringen for å fremme fellesskap blant elevene både faglig og sosialt?

- Hvordan aktiviserer vi alle elevene slik at de føler mestring og tilhørighet?
- Hvordan kan vi velge innhold i fagene som fremmer sosial læring og utvikling?
- Hvilke læringsarenaer legger godt til rette for både sosial og faglig læring?
- Hvilke arbeidsmåter kan fremme sosial læring og fellesskap?
- Hvordan kan vi støtte sosial læring og utvikling når det oppstår konflikter og utfordringer i samarbeid?